

UOT 33.332.025

Gülnarə Tanrıverdiyeva
Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası, i.f.d.
gulya-tan@inbox.ru

AZƏRBAYCANDA FORMALAŞAN İNVESTİSİYA MÜHİTİ VƏ UÇOTUNUN TƏŞKİLİ

Xülasə

Hazırkı dövr də özünün geniş mahiyyətinin həcminə mürəkkəbliyinə iqtisadi hadisələrin genişliyi əsaslı surətdə fərqlənir. İqtisadi proseslərin mürəkkəbliyi, inkişaf sürəti bu sahəyə dinamik xarakter verir. Bu proses müasir hadisələrin baş verməsi onların tətbiqi və inkişafı ilə iqtisadiyyat elminə yol açması ilə nəticələnir. Bu anlayışlardan birir də investisiyadır. İqtisad elminin və iqtisadi münasibətlərin müasir üzünəməxsus inkişaf mərhələsində bu anlayış geniş əhəmiyyətə malikdir.

Demək olar ki, hər bir dövlətin, müəssisənin fəaliyyəti bu və ya başqa səviyyədə investisiya qoyuluşları ilə əlaqəlidir. Müəssisədə gündəlik olaraq demək olar ki, maliyyə qoyuluşları xarakterli məsələlər həll olunur. Mal-material ehtiyatlarının çatışmamazlığı onlara tələbatın durmadan artması inkişafı cəmiyyətdə xarici eyni zamanda daxili resursların araşdırılması məsələlərini qarşıya qoyur. Dünya təsərrüfatına inteqrasiya Azərbaycan iqtisadiyyatın beynəlmiləşməsinə ön plana qoyur ki, bu isə hazırda dünya iqtisadiyyatında münasibətlərin əsasını qoyur. Azərbaycanda iqtisadi islahatların keçirilməsi ölkə iqtisadiyyatına cəlb olunması təcrübəsinin inkişafını, onun uçotu və analizinin, investisiya məsələlərinin daha da aktuallaşdırılmasını tələb edir. Təqdim olunan məqalədə qeyd olunan problemlər araşdırılır.

Məqsəd – investisiya qoyuluşlarının təşkili və onun iqtisadi məzmunu, müasir dövrdə müəssisənin investisiya siyasəti və onun xüsusiyyətləri, investisiyanın uçotu və auditori üzrə obyektlərin əsaslandırılması, investisiyaların uçotunun informasiya mənbələri, Azərbaycanda formalaşan investisiya mühiti və uçotun aparılması, investisiya qoyuluşlarının uçotu və təhlilinin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri əsas götürülür.

Metodologiya – obyektlərin öyrənilməsinə sistemli və kompleks yanaşmadan, iqtisadi təhlilin və nəzarətin ümumi və xüsusi metodlarından – müşahidə, müqayisə, qruplaşdırma, dinamik və struktur təhlili, nisbətlərin təhlili, iqtisadi-riyazi modelləşdirmədən istifadə olunmuşdur.

Elmi yenilik – investisiya qoyuluşlarının təşkili və onun iqtisadi məzmunu əsaslandırılmışdır, müasir dövrdə müəssisənin investisiya siyasəti və onun xüsusiyyətləri tədqiq edilmişdir, Azərbaycanda formalaşan investisiya mühiti və uçotunun təşkil olunması araşdırılmışdır, investisiya qoyuluşlarının uçotunu təkmilləşdirilməsi istiqamətləri müəyyənləşdirilmişdir.

Açar sözlər: *investisiya fəaliyyəti, investisiya obyekti, gəlir, emisya gəliri, dividend, portfel investisiya*

Giriş

Azərbaycan iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyası ilə əlaqədar olaraq, investisiya qoyuluşu ölkənin iqtisadi siyasətinin əsas elementi olmuşdur. Hazırkı dövrümüzdə milli iqtisadiyyatın neft-qaz ehtiyatlarından başqa qeyri-neft sahələrin inkişaf etdirilməsi dövlətimizin qarşısında duran prioritet məsələlərindəndir. Bu üzdən sənaye və istehsal sahələrinin o cümlədən kənd təsərrüfatı sahələrinin inkişafı labüddür. Bu sektorların özünə görə inkişafına investisiyalar edilməsi vacib məsələlərin öyrənilməsi həm ona

görə böyük aktualıq kəsb edir ki, Azərbaycanın bu sahədə təcrübəsi heç də böyük deyildir.

Azərbaycan Respublikasının bazar iqtisadi münasibətlər sisteminə keçid etməsi çoxlu problemlər ortaya atmışdır ki, onlar arasında başlıca maliyyə qoyuluşları problemidir. Məqalənin məqsədi investisiya uçotunun maliyyə hesabatının beynəlxalq uçot standartlarına uyğun təşkilini araşdırmaq, onların yaranma mənbələri və uçotu məsələlərini araşdırmaqdır. Bununla belə uzun və qısa müddətli investisiya qoyuluşlarının uçotu mexanizminin aparılmasını vacib edir.

İnvestiya anlayışı, onun iqtisadi mahiyyəti və təsnifatı

Azərbaycan iqtisadiyyatının ə n vacib və çatışmayan məsələlərdən biri investisiyadır. Bu alətdən istifadə istehsalı təkmilləşdirməyə, modernləşdirməyə, iqtisadiyyatın vacib strukturlarının qurulmasına, mövcud iş yerlərinin artırılmasına, əhəlinin işlə təmin edilməsinin , milli əmtəə istehsalçıların sayını artırmasına imkan verir ki, bu da axır nəticədə ölkənin digər ölkələrlə münasibətlərdə nüfuzunun genişləndirilməsinə eyni zamanda insanların maddi rifahının yüksəlməsinə səbəb olur. İnvestisiya sözünün latınca mənası «invest»-«sərmayə qoyuluşu» anlamına gəlir. Qazanc əldə etmək məqsədilə, iqtisadiyyatın digər sahələrində qısa və uzunmüddətli sərmayə qoyuluşudur (1, s.24).

Bundan başqa, “investisiya” termini bütün dünyada iqtisad elminin terminlərinə daxil olmuşdur, eyni zamanda investisiya termini kapital qoyuluşu kimi başa düşülür. Bununla belə, bu termin çox geniş mənada müəyyən olunmurdu: Sənayenin bütün sahələrində, nəqliyyat, ticarət və iqtisadi fəaliyyətin başqa sahələrinə uzunmüddətli investisiya qoyuluşu şəklində həyata keçirilən xərclərin məcmusu kimi başa düşülürdü.

Uzunmüddətli maliyyə qoyuluşları əsas kapitalın tərkib hissəsi “investisiya” termini bütün dünyada kapital qoyulması kimi başa düşülür. İnvestisiya anlayışına belə yanaşma düzgün hesab edilmir, çünki fond kimi vəsait kimi qoyuluş edildikdə dövrüyyə vəsaitlərindən təcrid olunmuş şəkildə normal fəaliyyətini davam etdirə bilmir. Bununla əlaqədar, həmçinin beynəlxalq standartların tələbi ilə “investisiya” termini gəlir əldə etmək məqsədilə əsas və dövrüyyə kapitalına qoyulan daxilolmalar tərzində başa düşülür (2, s.59).

Amma kifayət qədər tez-tez investisiya və kapital qoyuluşu terminləri ilə eyniləşdirilir. Lakin, kapital qoyuluşu- gəlir əldə etmək üçün maliyyə qoyuluşu formalarından biridir. Eyni zamanda , maliyyə qoyuluşu investisiyanın əsas halqasıdır; müəyyən vaxt ərzində yaranan fondların s a s t ə r k i b h i s s ə s i n i t ə ş k i l e d i r . Tələb olunan əsas kapitalı əvəzləmək üçün kapital qoyuluşu kifayət qədər deyilsə, istehsalın durğunluq və böhran vəziyyətindən danışmaq olar (3, s.48).

Uzunmüddətli investisiyaların beynəlxalq və milli uçot standartlarına uyğun uçotunun təşkili

Əsas vəsaitlər mühasibat balansının 11-ci maddəsində “Torpaq, tikili və avadanlıqlar” adlanır. “Torpaq, tikili və avadanlıqlar” 7 saylı Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartında açıqlanıb. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın daxilində şirkətin mülikiyyətində olan və ya maliyyə icarəsi üzrə istifadə edilən, amortizasiya ilə bağlı bütün məsələləri çıxıldıqdan sonra TTA-nın nəqliyyat vasitələrinin və digər torpaq, tikili və avadanlıqların ilkin dəyəri aiddir. Bu maddəyə həmçinin 13 saylı Milli Mühasibat Uçotu Standartına əsasən TTA-nın (torpaq tikili avadanlıq) təkrar istehsalı ilə əlaqəli yaranmış istənilən məsrəflərin kapitallaşdırılması aiddir. Uzunmüddətli aktivlər müvafiq olaraq hesablar planının 111 və 113-cü hesablarında uçota alınır (4, s.123).

Uzunmüddətli aktivlərin uçotu onların nümunəvi təsnifatına uyğun çərçivədə , ümumiləşdirilmiş formada təyin olunur. Bu proses bütün tərkib elementləri içərisində

ayrı-ayrı inventar obyektləri daxilində qeyd olunur. Inventar dedikdə, vahid bütövlükdə birləşdirilmiş və konkret istehsal funksiyalarının həyata keçirilməsi üçün ayrılmış torpaq, tikili və avadanlıqların, bioloji aktivlərin istənilən ayrıca əşyası və ya kompleks əşyası başa düşülür.

Hesabat və uçot sisteminin təyin edilməsi və uzunmüddətli aktivlərin mühafizəsinə nəzarətin təmin edilməsi üçün, hər bir inventar məhsuluna hər hansı bir sıralanma verilir. Sıralanmış inventarlar şirkətdə istifadə dövrü ərzində qorunur. Bu da inventarların rəsmiləşdirilməsinin bütün əsas sənədlər hissəsində əks olunur (5, s. 43).

TTA-nın doğru istifadə olunması cəmiyyətə əsasən də iqtisadiyyatın inkişafına təsir edir. Bu üzdən bu resursları düzgün mövcud olması mühasibat uçotu mexanizmini təşkil etməlidir.

Xarici şirkətlərdə uzunmüddətli aktivlərin tərkibinə binalar, qurğular, ötürücü qurğular, maşın və avadanlıqlar, nəqliyyat vasitələri, alətlər, istehsalat inventarları və ləvazimatları, təsərrüfat inventarları və sair vəsaitlər əsas vəsaitlər daxil edilir.

Şirkət ödəmə edərək investisiyalar formasında fəaliyyət göstərən istehsal alətlərinin yenidən qurulması genişləndirilməsi nəticəsində hazırkı və gələcək zaman üçün icarə qaydaları əsasında torpaq əsas vasitələri əldə edə bilər. Kommersiya təşkilatı nizamnamə kapitalına qoyuluş kimi iştirakçıdan TTA-lardan ala bilər.

Şirkətin ilkin dəyərinə daxil olan torpaq, tikili və avadanlıqların mövcudluğu və hərəkətinin uçotu 111 sayılı “Torpaq, tikili və avadanlıqlar – Dəyər” adlı aktiv inventar hesabında aparılır.

Proseslərin təşkilinin xarakterinə maliyyə qoyuluşları ya müqavilə üsulu ilə, yəni müqavilə əsasında xüsusi tikinti təşkilatı vasitəsi ilə və yaxud da şirkətlər tərəfindən, yəni təsərrüfat üsulu ilə yerinə yetirilir (5, s.74).

Kapital qoyuluşlarının uçotu həm tikinti üzrə bütövlükdə və həm də fərli obyektlərin daxilində bu obyektlər fəaliyyətə başlayana qədər uyğun məsələlərin eyni zamanda məsrəflərin çıxarılmasının bütövlükdə təşkil edilməsində ilkin və tikintinin əvvəlindən artan yekunla faktiki məsrəflər əsasında aparılır.

Beləliklə, sifarişçi tikintinin həyata keçirilməsi üsulundan başqa daxil olan kapital qoyuluşlarının uçotu smeta dəyəri əsasında yerinə yetirilir.

Alicının mühasibatlığında maliyyə məsələlərində ön plana keçirilən kapital qoyuluşlarının uçotu 113 sayılı “Torpaq, tikinti və avadanlıqlar əsasında məsrəflərin kapitallaşdırılması” hesabında aparılır. Hesabın debetində müəyyən edilmiş qaydada torpaq, tikinti və avadanlıqların obyektlərinin balans dəyərinə aid olan istehlakçının hazırkı xərclərini, həmçinin torpaq, tikililərin obyektlərinin ilkin dəyərinə daxil edilməyən, tikili və avadanlıqların tikintisi və əldə edilməsi ilə əlaqədar olan məsrəflər də əks olunur.

İnvestisiya qoyuluşları zamanı uçotun çətinliyini nəzərə alaraq, onların analitik uçotunu düzgün təşkil etmək çox vacibdir, əsaslı tikinti qaydasında məsrəflərin analitik uçotu 18 sayılı “Kapital qoyuluşları üzrə məsrəflər” formasında aparılır. İnvestisiya edilən zaman əməliyyatlar 16 sayılı jurnal-orderdə uçotu aparılır və proseslər 113 nömrəli TTA üzrə kapitallaşdırma ilə bağlı məsrəflərin maliyyələşdirilməsi” hesabının kreditinə yazılmaqla aparılır.

Bu zaman proseslər yalnız müəyyən üsul ilə həyata keçirilərsə müvafiq sayılı jurnal-orderdə (əsasən 16), hesabın kreditində 113 sayılı hesab qeyd edilir. Əgər işlər təsərrüfat üsulu ilə aparılırsa, onların istehsalına çəkilən xərc 10-M/d sayılı jurnal-orderdə uçota alınır, buna görə də 113 sayılı hesabın krediti əsasında əməliyyatlar 16 sayılı jurnal-orderdə əks olunmur (6, s. 78).

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən xarici investorların uçotu

İlk dəfə Azərbaycanda Vergi Məcəlləsi 2001-ci ildə qəbul edilib, hal-hazırda 225 maddə təşkil edir. İndiki dövrdə ölkəmizdə bir neçə rejimi məlumdur:

- 1) qanunla müəyyən edilmiş vergi rejimi,
- 2) azad zonalarda və sənaye və texnoloji parklarda vergitutma kimi xüsusi vergi rejimlərini də əhatə edir;
- 3) Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişləri (PSA);
- 4) Yalnız BTC və Cənub üçün olan Ev Sahibi Hökumət Sazişləri (HGA).
- 5) Qafqaz boru kəmərləri.

Qanunla müəyyən edilmiş vergi rejimi HPBS və ya HGA ilə idarə olunan və ya öz vergi sistemi mövcud olanlardan başqa, bütün hüquqi şəxslərə (həm yerli, həm də xarici) tətbiq olunur.

PSA/HGA vergi rejimləri eyni zamanda, analoji neft əməliyyat şirkətlərinə, podratçı tərəf kimi xidmət edən xarici sərmayədarlara aid olunur.

Azərbaycanda neft və qaz hasilatı və nəqli üçün 30-dan çox HPBS və HGA imzalanmış və ratifikasiya olunması məlumdur. Lakin bəzilərinin fəaliyyəti yoxdur. Hər bir HPBS və HGA-nın məxsusi vergi və uçot sistemi vardır. HPBS və HGA-lar onun iştirakçıları, müqavilə imzalayanlar tərəfdaşları üçün daha əlverişli hüquqi və vergi rejimi (məsələn, daha sadə hesabat rejimi, xərclərin tutulması, Mənfəət Vergisinin sabit dərəcəsi, müəyyən vergi və rüsumlardan azadolma və s.) təmin edir.

Qanun müəyyən edir ki, xarici hüquqi şəxslərin Azərbaycanda sahibkarlıq fəaliyyəti icra etməzdən öncə öz nümayəndəlik və ya filiallarını qeydiyyatdan keçirmələri vacibdir (7, s.134).

Nümayəndəlik və ya filial kommersiya fəaliyyətini dayandırarsa, həmin tarixdən gec olmaması şərti ilə vergi orqanına bildiriş göndərməlidirlər.

Korporativ gəlir vergisi ("VÖT") vergi ödəyicisi hüquqi şəxslər və ya xarici hüquqi şəxslərin nümayəndəlikləri və ya filialları ola bilər.

CIT hesablanarkən şirkətin vergi tutulan mənfəəti əsas götürülür. Vergiyə cəlb olunan mənfəəti hesablayarkən, gəlirin qazanılması yolunda çəkilən hər hansı xərclər kimi müəyyən edilən və çıxılan, ümumi satışdan daxilolmalar nəzərə alınır. Lakin əgər cari vergi ödənişləri rüblük bəyan olunursa, CIT illik əsasda bildiriş göndərilir.

CIT ilə bağlı bəzi vergi güzəştləri nəzərə alınır:

- hüquqi şəxslər kənd təsərrüfatı məhsulları istehsal edərsə, hesablanmış mənfəəti (o cümlədən sənaye üsulu ilə);

- sənaye və texnoloji parkların rezidentlərinin mənfəəti vergidən sərbəstdir (sənaye və texnologiyalar parkındakı qeydiyyatdan sonra 10 il ərzində);

- KOB klaster şirkətinin gəliri (KOM klaster şirkətlərinin reyestrinə aid olduğu tarixdən sonra 7 il ərzində);

- investisiya təşviqi sənədini əldə etmiş hüquqi şəxsin bu sənədi imzalandığı gündən 7 il müddətində əldə etdiyi gəlirin 50%-i;

- mikro müəssisələrin sahibkarlıq fəaliyyətinə görə qazandığı gəlirin 75%-i;

CIT məqsədləri üçün tanınmanın iki üsulu var:

- Hesablama metodu

- Nağd pul metodu.

Orta və iri müəssisələrin nağd pul metodunu seçmək hüququ olmur, lakin kiçik bizneslər 1 yanvar 2023-cü il tarixindən etibarən hesablama metodunu tətbiq etməlidirlər. Mikro bizneslər azad istəklərinə uyğun olaraq nağd pul metodu və ya hesablama metodu tətbiq edə bilərlər (8, s.125).

Xarici ölkələrdə qeydiyyatdan alınmış və Azərbaycan Respublikasının rezidenti olmayan şirkətlər göstərilən şərtlərlə "Nəzarət olunan Xarici Şirkət" sayılır və onun gəlirləri Azərbaycan Respublikasında vergiyə cəlb olunur:

- Xarici müəssisədə birbaşa və ya dolayısı ilə 50 faizdən artıq səsvermə hüququna malik olan və ya onun nizamnamə kapitalının 50 faizdən artıq sahib olan Azərbaycan Respublikasının rezidenti olan şəxs;

- Nəzarət olunan Xarici Şirkətin mənfəətindən hesablanmış faktiki vergilər Azərbaycan Respublikasının vergi qanunvericiliyinə müvafiq həmin mənfəətdən hesablanmış hüquqi şəxslərin mənfəət vergisindən iki dəfə və ya daha az olarsa;

- Əgər xarici müəssisənin illik gəlirinin 30%-dən çoxu aşağıdakılar təşkil edirsə: qonorarlardan daxil olan pul vəsaitləri, səhmlərin və səhmlərin satışından qazanılan pul gəliri, faiz gəlirləri, maliyyə xidmətlərindən əldə olunan pul vəsaitləri və iqtisadi səmərə yaratmayan mal və xidmətlərin satışından daxil olan pul vəsaitləri.

01.01.2016-cı ildən etibarən il ərzində 200 000 AZN kimi dövryyəsi olan şəxslər Sadələşdirilmiş Vergi ödəyiciləri ola bilərlər. Sadələşdirilmiş vergi aylıq pul gəlirinin 2 faizi qədər nəzərdə tutulur.

İllik dövryyəsi 200 000 manatı üstələyən ictimai işə xidmətləri təqdim edən müəssisələr (məsələn, restoranlar, qəhvəxanalar və s.) də sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi kimi qeydə alınmalı, vergi tutulması aylıq pul gəlirinin 8% olmalıdır. Eyni zamanda 10% Dividend Vergisi həm yerli, həm də xarici şirkətlərə tətbiq edilir.

Dividend vergisinin tətbiq olunma dərəcəsinin azalmasına ikiqat vergitutma müqavilələri əsas yaradır. Azərbaycanda daimi fəaliyyət göstərməyən xarici hüquqi şəxslərin əldə etdikləri gəlirlərdən Mənfəət Vergisinə cəlb olunurlar.

Nəticə

Milli iqtisadiyyatımızın müstəqilliyin ilk dövrlərində çökməsi dövrlərində yeganə yolu Azərbaycan xarici ölkələrin iqtisadiyyatına inteqrasiya olunması yolunu seçmişdir. Bu dövrdə pul ehtiyatları azalan zaman bir ölkə üçün yalnız həll yolunu Azərbaycana xarici və daxili investisiyaların ölkəyə cəlb olunması yolu ilə milli iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək, investorlar üçün investisiya mühiti yaratmaq qarşıda duran əsas problemlərdən əsasıdır.

Azərbaycanda bu mühitin formalaşdırılması dövründə bəzi işlər həyata keçirilir və eyni zamanda bu məsələlər üzrə qanunlar qəbul edildi. Nəticə olaraq, Azərbaycan iqtisadiyyatına qoyulan investisiyaların həcmi milyard dollarlar hesablanır.

Azərbaycanın müasir investisiya siyasətinin əsas xüsusiyyəti isə ölkə iqtisadiyyatının neftdən alınan daxilolmalarının və kənd təsərrüfatı istehsal sahəsinə qoyuluşlar formasında aparılmasını *h ə m i n s a h ə n i n* yüksək inkişafına nail olmaqla müəyyən olunur.

Buna nail olmaq üçün mövcud sahələrə investisiyalar yönəltməklə bunlarda istehsal gücünü genişləndirmək elmi-texniki tərəqqinin son uğurlardan araşdırmaqla yeni istehsal müəssisələri yaratmaq lazımdır. Buna isə, iqtisadiyyata investisiya qoyuluşlarının cəlb olunması yolu ilə nail olmaq olar.

Hazırkı dövrümüzdə artıq xarici iqtisadiyyatda əsas təbii ehtiyatımız olan neftin və qazın qiymətinin aşağı düşməsi ölkə iqtisadiyyatında kənd təsərrüfatı sahəsinin genişləndirilməsinin vacibliyini ön plana çəkir, və adıçəkilən sektorda maliyyə qoyuluşlarının cəlb olunması genişləndirilir. Bu proseslər zamanla maliyyə qoyuluşunun ucotunu, onların üzərində nəzarət və təhlilin aparılmasını vacib edir.

ƏDƏBİYYAT

1. “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. 1 fevral 2000-ci il
2. S.M.Səbzəliyev “Maliyyə hesabatının beynəlxalq standartları” Bakı-2022

3. V.Quliyev, R.Fətullayev, A.Kərimov “Beynəlxalq uçot və hesabatata giriş” (GAAP və İFRS əsasında). Bakı, 2015
4. Mühəsibat uçotunun Beyəlxalq Standartları -2018
5. Sadiqov Ə.A., Sadiqov T.Ə., Cəfərova Ş.Ə., Sadiqov C.Ə. “Mühəsibat uçotu”. Bakı, 2015
6. Səfərov R. “Azərbaycanda yeni texnologiyaların tətbiqi sahəsində innovasiya fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi mexanizmləri”. Bakı, -2007
7. Atakişiyev M., Süleymanov Q. “İnnovasiya menecmenti”. Bakı, -2004
8. Firudin İsayev “Maliyyə hesabatının beynəlxalq standartları”. Bakı-2024

Гюльнара Танрывердиева

ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ СРЕДЫ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ И ОРГАНИЗАЦИЯ УЧЁТА

Резюме

В данной статье цель исследовать влияние инвестиций на экономику Азербайджана и экономический рост, а также определить направления для улучшения учета этих инвестиций. В последние годы прямые иностранные инвестиции стали центральной экономической политикой развивающихся стран, и Азербайджан не является исключением. Основной причиной этого является то, что они приносят выгоду не только от самого капитала, но и от общества, страны-хозяина и окружающей среды. Привлечение иностранных инвестиций способствует росту человеческого капитала через развитие образовательной инфраструктуры, что, в свою очередь, увеличивает экономический рост в стране. Таким образом, для эффективного использования иностранных инвестиций необходима квалифицированная рабочая сила, что, увеличивая рабочую силу, также будет способствовать росту занятости и созданию множества рабочих мест. Иностранные инвестиции это финансовое участие инвестора в компании, находящейся в другой стране. Основными элементами прямых инвестиций являются поиск ресурсов, маркетинговые исследования, а также поиск эффективности и стратегических активов. Мотив поиска ресурсов заключается в раскрытии дешевых природных ресурсов на глобальном уровне в производственной отрасли. Этот мотив развивается в монополиях, которые необходимы для производства полуфабрикатов, используемых для создания конечной продукции.

***Цель** – организация инвестиций и ее экономическое содержание, инвестиционная политика предприятия в современную эпоху и ее характеристики, обоснование объектов учета и аудита инвестиций, информационные источники учета инвестиций, инвестиционная среда, сформированная в Азербайджане и направления для совершенствования учета и анализа инвестиций взяты за основу.*

***Методология** – исследование объектов проводилось с системным и комплексным подходом, с использованием общих и специализированных методов экономического анализа и контроля-наблюдения, сравнения, группировки, динамического и структурного анализа, анализа пропорций и экономико-математического моделирования.*

***Научная новизна** – обоснована организация инвестиционных вложений и их экономическое содержание, исследована инвестиционная политика предприятия и ее особенности в современных условиях, проанализирована инвестиционная среда и организация учета в Азербайджане, определены направления совершенствования учета инвестиционных вложений.*

***Ключевые слова:** инвестиционная деятельность, инвестиционный объект, доход, дивиденд, портфельные инвестиции*

FORMATION OF THE INVESTMENT ENVIRONMENT AND ORGANIZATION OF ACCOUNTING IN AZERBAIJAN

Summary

In the country, macroeconomic stability, high indicators of economic growth and economic security, as well as the improvement of the population's standard of living and the absence of socio-economic problems, depend heavily on a successful economic environment. Azerbaijan has become an emerging economy in the world in terms of investment flows. Political and economic stability are crucial for ensuring a successful investment environment. Additionally, a strong defense system and an advanced legislative framework are considered favorable by investors. There should be no discrimination against foreign or local investors. As a result of measures taken to further improve the investment climate in our country, the number of companies investing in Azerbaijan is increasing, and their geographical distribution is expanding. According to statistics, the volume of investments in our country is currently measured at 280 billion. Moreover, our republic is recognized as an investor country in several regional and global projects.

Purpose – the organization of investments and its economic content, the investment policy of the enterprise in the modern era and its characteristics, the justification of objects for accounting and auditing of investments, the information sources of investment accounting, the investment environment formed in Azerbaijan and the directions for improving accounting and analysis of investments are taken as the basis.

Methodology – a systematic and comprehensive approach was used in the study of objects, employing general and specific methods of economic analysis and control—observation, comparison, grouping, dynamic and structural analysis, ratio analysis, and economic-mathematical modeling.

Scientific novelty – the organization of investment activities and their economic content have been justified; the investment policy of enterprises and its characteristics in the modern era have been studied; the investment environment that has developed in Azerbaijan and the organization of its accounting have been examined; directions for improving investment accounting have been identified.

Keywords: *investment activity, investment object, income, dividend, portfolio investment*